

ПРИСТАПОТ ДО ПРАВНА ПОМОШ ВО УСЛОВИ НА КОВИД-19

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ПРИСТАПОТ ДО ПРАВНА ПОМОШ
ЗА СЛАБОИМОТНИТЕ ГРАЃАНИ ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛНАТА
ПАНДЕМИЈА ПРЕДИЗВИКАНА ОД ВИРУСОТ НА КОВИД-19

ПРИСТАПОТ ДО ПРАВНА ПОМОШ ВО УСЛОВИ НА КОВИД-19

ИЗВЕШТАЈ ЗА ПРЕДИЗВИЦИТЕ ВО ПРИСТАПОТ ДО ПРАВНА ПОМОШ
ЗА СЛАБОИМОТНИТЕ ГРАЃАНИ ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛНАТА
ПАНДЕМИЈА ПРЕДИЗВИКАНА ОД ВИРУСОТ НА КОВИД-19

Пристапот до правна помош во услови на КОВИД-19

Извештај за предизвиците во пристапот до правна помош за слабоимотните граѓани во услови на глобалната пандемија предизвикана од вирусот на ковид-19

Наслов:

Извештај за предизвиците во пристапот до правна помош за слабоимотните граѓани во услови на глобалната пандемија предизвикана од вирусот на ковид-19

Издавач:

Македонско здружение на млади правници,
Зоран Дранговски, претседател

Автори:

Гоце Коцевски, Елена Георгиевска

Лектура:

Елеонора Стојкоска-Попетревска

Ликовно-графичко обликување:

Бригада дизајн

Забелешка: „Содржината е единствена одговорност на авторите и на грантистот, и на ниту еден начин не може да се смета дека ги изразува гледиштата и ставовите на Фондацијата „Отворено општество – Македонија“.

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

347.921.8:[616.98:578.834(497.7)“2020”(047.31)

КОЦЕВСКИ, Гоце

Извештај за предизвиците во пристапот до правна помош за слабоимотните граѓани во услови на глобалната пандемија предизвикана од вирусот на ковид-19 [Електронски извор] : пристапот до правна помош во услови на ковид-19 / [автори Гоце Коцевски, Елена Георгиевска].

– Текст во PDF формат, содржи 24 стр. ; графички прикази. – Скопје :

Македонско

здружение на млади правници, 2021

Начин на пристапување (URL): <http://www.myla.org.mk/>. – Наслов преземен од екранот.

– Опис на изворот на ден 11.03.2021. – Фусноти кон текстот.

– Библиографија: стр. 18-19. – Содржи и: Анекс 1

ISBN 978-608-4843-41-2

1. Георгиевска, Елена [автор]

COBISS.MK-ID 53351941

КРАТКА СОДРЖИНА

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ.....	4
ВОВЕДНИ ЗАБЕЛЕШКИ.....	5
За извештајот.....	5
Користена методологија.....	6
I. ПРАВНА ПОМОШ И ПРИСТАП ДО ПРАВДА ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА – ОПИС НА СОСТОЈБА.....	7
II. ОД ПРАКСАТА НА МЗМП – ЗАБЕЛЕЖАНИ ПРЕДИЗВИЦИ.....	9
1. Човековите права во 2020.....	9
2. Бесплатна правна помош во 2020 година.....	10
3. Социјална заштита.....	13
III АДВОКАТИТЕ И БЕСПЛАТНАТА ПРАВНА ПОМОШ.....	15
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	18
АНЕКС 1: Концепт за спроведување фокус-група со адвокати што давале различни форми и услуги на правна помош во услови на ковид-19.....	20

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

БПП	Бесплатна правна помош
РСМ	Република Северна Македонија
МЗМП	Македонско здружение на млади правници
ФООМ	Фондацијата „Отворено општество – Македонија“
ЗБПП	Закон за бесплатната правна помош
ДИТ	Државен инспекторат на трудот
МП	Министерство за правда
МВР	Министерство за внатрешни работи
ЗКП	Закон за кривичната постапка
ПО	Подрачни одделенија (на Министерство за правда)
ЦСР	Центар за социјална работа
ГМП	Гарантирана минимална помош

ВОВЕДНИ ЗАБЕЛЕШКИ

За извештајот

Извештајот за трендовите во давањето правна помош на слабоимотни граѓани во услови што ги наметна вирусот на ковид-19 се осврнува на правните потреби на сиромашните лица во 2020 година. Извештајот ги идентификува факторите што влијаеја, позитивно или негативно, врз пристапот до бесплатна правна помош (БПП) во овој период. Дополнително Извештајот ги идентификува можностите за зајакнување на секундарната правна помош обезбедена од страна на адвокатите.

Потребата од изработка на Извештајот произлезе од новите и неповолни прилики што ги наметна вирусот на ковид-19, а кои влијаат негативно врз пристапот до правна помош на сиромашните и ранливите категории лица. Извештајот ги опишува настаните и процесите поврзани со постапките за добивање БПП, поведените судски или управни постапки, како и општиот однос и практики на институциите што работат со ранливото население. Врз основа на сите ставови и искуства во периодот што се анализира, Извештајот дава практични и спроведливи препораки што би се примениле од сите заинтересирани страни за да се спречат идни несакани негативни последици врз правата на ранливото население.

Овој извештај е своевидно продолжување на [Извештајот за можностите и перспективите за развој на про боно правната помош во Република Македонија](#) (во понатамошниот текст како Извештајот од 2018), кој Македонско здружение на млади правници (МЗМП) со поддршка на Фондацијата „Отворено општество – Македонија“ (ФООМ) го изработи во 2018 година. Сегашното истражување се надоврзува на претходното со вклучување на проблемите и предизвиците за давање различни видови правна помош на сиромашни и слабоимотни граѓани и лица во услови што ги наметна новата состојба со вирусот на ковид-19.

Во Извештајот од 2018 е нотирано дека државата неизбежно ќе се соочи со влез на меѓународни адвокатски фирми со кои, меѓу другото, ќе дојде и организираното обезбедување про боно правна помош. Дополнително, државно финансираните модели на обезбедување правна помош (задолжителна одбрана, одбрана за сиромашни, правна помош во граѓански и управни постапки согласно Законот за бесплатна правна помош-ЗБПП итн.) се соочуваат со сериозни проблеми во поглед на финансирањето, но и во поглед на нивната соодветност да одговорат на реалните потреби на граѓаните, што создава одредена празнина во задоволувањето на правните потреби на граѓаните. Поради тоа, како што е наведено во Извештајот, таа празнина најчесто се пополнува од страна на доброволна и волонтерска работа на адвокати. Дотолку повеќе, со оглед на новонастаната состојба со вирусот на ковид-19 во 2020, од особено значење е анализа на предизвиците во давање правна помош во вакви услови.

Извештајот се фокусира на три клучни елементи. Прво дава преглед на состојбата со правна помош на слабоимотно и сиромашно население во услови на пандемија. Второ, дава преглед на состојба и забележани предизвици во давање правна помош од праксата на МЗМП. На крајот, Извештајот ги идентификува предизвиците при давање правна помош од адвокати со овластување за бесплатна правна помош.

Извештајот е изработен во рамките на проектот „Унапредување на услугите на про боно правна помош во Република Македонија“, спроведуван од МЗМП, а финансиски поддржан од Фондацијата „Отворено општество – Македонија“.

КОРИСТЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

При изработката на Извештајот, авторите користеа комбиниран пристап од анализа на примарни и секундарни извори на податоци.

Истражувањето пред себе ги имаше следниве истражувачки цели:

- ▲ Дали и во која мера (квантифицира) адвокатите во државата обезбедуваат бесплатна правна помош за слабоимотно и ранливо население во услови што ги наметна вирусот на ковид-19? На кои лица им се обезбедува правната помош? За кои правни прашања? Дали правната помош во овие услови се спроведува врз основа на непишани правила?
- ▲ Кои се факторите што позитивно или негативно влијаат врз обезбедувањето бесплатна правна помош во услови што ги наметна вирусот на ковид-19?

Со цел остварување на истражувачките цели, беа користени следниве методи за прибирање податоци:

- ▲ Анализа на документи (desk research), која вклучува преглед и анализа на релевантна литература, научни и стручни трудови, извештаи и анализи, кои го анализираат пристапот до правда и Прописи што го уредуваат обезбедувањето правна помош (закони и други прописи)

- ▲ Структурирана фокус-група со адвокати со овластување за бесплатна правна помош. На фокус-групата беа поставени три главни цели: 1) Да се идентификува дали адвокатите имаат обезбедувано различни форми на правна помош за сиромашни лица во услови на ковид-19? 2) Да се идентификуваат ставовите и перцепциите на адвокатите во однос на правните услуги и помош што им ги давале на сиромашните и слабоимотни граѓани во услови на ковид-19. 3) Да се идентификува дали постојат законски пречки што го отежнуваат пристапот до различни форми на правна помош за слабоимотни и сиромашни граѓани во услови на ковид-19? Фокус-групата овозможи подлабок увид во ставовите и мислењата на адвокатите во однос на правната помош што се давала во 2020 година во услови што ги наметна вирусот на ковид-19. На фокус-групата учествуваа 20 адвокати, кои по случаен избор беа поканети да учествуваат. Во Анекс 1 на овој Извештај е даден концептот за спроведување на фокус-групата.

ПРАВНА ПОМОШ И ПРИСТАП ДО ПРАВДА ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА – ОПИС НА СОСТОЈБА

Пандемијата предизвикана од вирусот на ковид-19 предизвика значителни последици врз правниот систем во државата. Во периодот од март до јуни 2020 беше утврдено постоење на вонредна состојба преку [донесени пет одлуки](#). Се наметна потребата од примена на рестриктивни мерки за заштита на населението од вирусот и спречување на негово ширење (како на пример: воведување полициски час, одржување социјална дистанца, ограничено движење и собирање, забрана за одржување верски настани, забрана за одржување спортски натпревари, затворени граници и стопирање на воздушниот сообраќај, одложување на процедурални рокови во судски постапки, онлајн-образование, затворање кафулиња и ресторани и сл.). Мерките во значителен обем влијааа негативно на правото на приватност, слободата на движење и слободата на здружување.

Севкупно, прогласената вонредна состојба и состојбата што ја наметна вирусот на ковид-19 влијааа голем дел од населението да ја изгуби својата работа, да се доведе во прашање здравствениот систем, економијата да стагнира. Индиректните последици, предизвикани од рестриктивните мерки и затворањето на границите, имаа мошне сериозно и погубно влијание врз значителен дел од економијата. Компаниите беа на граници на ликвидност и задржувањето на работниците беше значителен предизвик. Како последица на ова беа засегнати работничките права, а, поради останувањето без приход, и правата од социјалната заштита.

Во [Извештајот на ЕУ за напредокот на Република С. Македонија за 2020 година](#), се нотирани неколку факти поврзани со состојбата на слабоимотното и сиромашно население и нивниот генерален пристап до правда:

1. Пред кризата со вирусот на ковид-19, стапката на невработеност се намалуваше, заедно со

забележаното мало намалување на стапката на неформално вработување. За време на кризата со ковид-19 овие позитивни трендови се променија.¹

2. Се одложија роковите во поведените кривични, парнични, вонпарнични, административни предмети, прекршочни постапки, извршни постапки или постапки за обезбедување побарувања. Исклучок од тоа имаше само во поглед на итни и притворски предмети, а по насока на Судски совет беа вклучени и предмети за семејно насилство.²

▲ Во однос на процедурални права, единствен напредок е направен со влегување во примена на новиот Закон за бесплатната правна помош. Генерално, правната рамка овозможува пресумпција на невиност и право на комуникација со адвокат. Нема подобрување, ниту придвижување на состојбата со правата на жртвите и донесување на Законот за исплатата на паричен надоместок на жртви од кривични дела.³

▲ Извршните постапки останаа проблем во 2020 и остануваат да бидат ограничувачки за слабоимотно население, особено во постапки за расправање оставина и постапки по платни налози, во кои присуство на адвокат е задолжително.⁴

▲ Постапката во управносудските спорови останува тешка, комплексна, долга, секогаш е составена од неколку своевидни постапки по иста тужба и секогаш се состои

¹ Страница 7 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ за 2020

² Страница 21 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ за 2020

³ Страница 34 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ во 2020

⁴ Страница 20 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ во 2020

од бројни повторувања на постапките. Повеќето од судските одлуки не се мериторни, туку се засновани на процедурални факти.⁵

3. Административните постапки не се поедноставени, а Законот за општа управна постапка сè уште не е систематски спроведуван низ административните органи и институции. Се дополни националниот е-портал за услуги со цел креирање полесна и попростапна администрација за граѓаните, а крајно заради дигитализација на јавната администрација и зајакнување на давањето онлајн-услуги за граѓаните. Забележан е недостаток на политичка волја и на финансии за целосно исполнување на идејата за дигитализација на јавната администрација.⁶

4. Предизвици на ранливите групи:

▲ Ромите се често жртви на расизам, дискриминација и сегрегација, а и понатаму живеат во сиромаштија и супстандардни услови. Свкупно, ромската заедница се соочува со невработеност, ограничен пристап до образование, домување, здравствено осигурување и заштита. Сè уште постои недостаток на системски мерки за адресирање на проблемот со децата на улица и деца-питачи.⁷

▲ И лица со попреченост се соочуваат со висок степен на сиромаштија. Модел на социјална пензија беше вклучен во новиот Закон за социјалната заштита, чија цел беше да се обезбеди асистенција и помош на лица на над 64-годишна возраст. Потребно е капацитетите на центрите за социјална работа понатаму да се зајакнат за да им се овозможи непречно имплементирање на новоусвоеното законодавство во линија на државната политика за децентрализација на социјалната асистенција.⁸

▲ Сè уште постојат родови стереотипи, како што постојат и напади врз жени. Недостасува систематски начин за прибирање и статистика на податоци за родово засновано насилство. Забележан е недостаток на шелтер-центри

во 4 статистички региони во државата, а 6-те шелтер-центри што се во функција сè уште не ги исполнуваат минималните стандарди според Истанбулската конвенција и не се пристапни за жени со попреченост.⁹

На полето на работните односи и безбедноста при работа, во првата половина од 2020 година ([јануари-јуни 2020](#)) Државниот инспекторат на трудот (ДИТ) изврши 9741 вонреден инспекциски надзор од вкупно 16892 надзори. Ова значи дека скоро 58% од извршените надзори биле вршени по иницијатива на физички или правни лица или по службена должност (по сомневање на инспекторот). Само за период од еден и пол месец (од 11 март до крајот на април 2020) до Државниот инспекторат за труд биле поднесени вкупно [736 претставки](#) (209 за непочитување на правото за платено отсуство за родители што имаат деца до 10 години, 193 претставки за отказни решенија, 334 претставки по различни основи за прекршување на правата на работниците). Најголем број од претставките биле од текстилната и прехранбената индустрија.

Состојбата со семејно насилство исто така е алармантна во 2020 година. Во периодот од јануари до јуни 2020 година, [расположливи](#) се податоци за процент на зголемено семејно насилство во споредба со процентот за истиот период во 2019 (зголемување за 7,4%), евидентирани се 824 жртви на семејно насилство (611 се жени, 140 мажи и 73 деца), 3 убиства при вршење семејно насилство, за кои се пријавени тројца сторители (во споредба со 2 убиства и двајца пријавени за делото во истиот период во 2019).

Годишниот извештај за примената на Законот за бесплатната правна помош за 2020 година сè уште не е објавен. Но за првата половина на 2020, односно во периодот [1.1-30.6.2020 година](#), доставени се вкупно [120 барања за секундарна правна помош](#) во Министерство за правда (МП). Од овие 120 барања, 71 барање е одобрено (59%), 29 се одбиени (24%), 13 сè уште биле во постапка (10.8%), 5 се запрени (4%) и 2 повлечени (1.2%). Меѓу овие поднесени барања, најчестите правни прашања за кои е барана секундарна правна помош биле за семејни прашања (развод на брак, старателство на деца) и имотно-правни прашања (делба на имот стекнат во брак, соседски спорови за меѓи, долгови и сл.).

⁵ Страница 15 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ во 2020

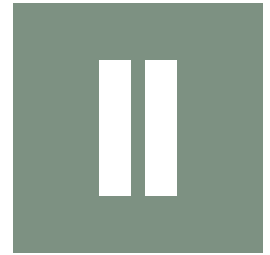
⁶ Страница 16 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ во 2020

⁷ Страница 35 од Извештајот на ЕУ за напредок на РСМ во 2020

⁸ Страница 84 од Извештајот на ЕУ за напредок на РСМ во 2020

⁹ Страница 32 од Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ во 2020

ОД ПРАКСАТА НА МЗМП – ЗАБЕЛЕЖАНИ ПРЕДИЗВИЦИ

1. Човековите права во 2020

Во декември 2020 година, МЗМП го издаде [Годишниот извештај за ефикасноста на правната заштита на човековите права](#) во државата во услови на пандемијата предизвикана од вирусот на ковид-19, која во голема мера ја отслика 2020 година. Извештајот има цел објективно да ги презентира и да ги документира повредите на човековите права идентификувани во 2020 година што ги има забележано МЗМП. Иако содржи цела палета на документирани повреди на човекови права, во интерес на предметниот извештај во продолжение се издвоени оние што се однесуваат на правната помош и генералниот пристап до правда за најранливото население:

▲ Ограничен пристап до Центрите на социјална работа за време на ковид-19¹⁰

Како резултат на новонастанатата состојба предизвикана од вирусот на ковид-19 и препораките на Владата, Центарот за социјална работа (ЦСР) на Град Скопје го ограничи директното работење со странки преку одредување два приемни дена во текот на една недела, од 9 часот наутро до 14 часот напладне. Иако е неопходно реорганизирање на работата на центрите во насока на почитување на препораките за заштита од ковид-19, тоа не смее да биде на штета на остварувањето на правата на граѓаните. Ова особено се истакнува во случаи каде што е потребна итна реакција од надлежните институции. Поради тоа, директната работа со граѓани не смее да биде строго организирана преку приемни денови, и тоа без никакво претходно разгледување на карактеристиките на конкретниот случај.

▲ Пристапот до правда за жртвите на трговија со луѓе¹¹

Во 2020 година, од страна на надлежните институции се идентификувани 5 жртви на трговија со луѓе. Навременото обезбедување пристап до правна помош, како и можноста за бесплатна правна помош на жртвите се исклучително важни за да може жртвата навреме да биде известена, да одлучи како ќе постапува и кои права и процесни можности ќе ги ползува со цел да биде соодветно заштитена. Во РСМ, системот на обезбедување бесплатна правна помош на жртвите во кривичната постапка е нефункционален. Со новиот ЗБПП не е предвиден адвокат за жртвите во кривичната постапка, па според тоа, не може да стане збор за нивна ефикасна правна заштита. Воспоставувањето функционален систем за обесштетување на жртвите со носење посебен закон останува предизвик за наредните години.

▲ Повреди на мерката за грижа за дете до 10-годишна возраст¹²

И покрај донесената мерка од Владата за ослободување еден родител на дете до 10-годишна возраст од работа поради грижа за детето, сепак се забележани повреди на мерката. Според пријавите до ДИТ, ова е најчесто прекршувана мерка на Владата (28 % од пријавите до ДИТ). Работодавачите при прекршување на правото им се заканувале на работничките со отказ, непродолжување на договорот и со неисплаќање минимална плата.

¹⁰ Страница 13 од Годишниот извештај за ефикасноста на правната заштита на човековите права на МЗМП

¹¹ Ibid., страница 14 и 15

¹² Ibid., страница 37

2. Бесплатна правна помош во 2020 година

Со едногодишна примена на законот излегоа на површина низа институционални предизвици, како и предизвици од аспект на законска неуреденост или престога уреденост. Овластени-те службени лица во подрачните канцеларии на Министерството се соочуваат со предизвик да ја утврдуваат оправданоста на правното прашање за кое странката се обратила кај нив. Давањето правни совети за нив одзема време и бара добро познавање и обучување за законодавството во повеќе области, особено социјалната и детската заштита, семејно и родово базирано насилство, правда за деца. Проширени се надлежностите на Секторот за азил при Министерство за внатрешни работи (МВР) во случај на БПП за баратели на азил, што бара поголема координација, обучување и подобра законска уреденост. Сè уште постои проблемот со достава и прибирање податоци по службена должност во поглед на материјална, финансиска и имотна состојба, како и состојба од социјален карактер. Недостасуваат соработка и комуникација помеѓу Министерството за правда и Бирото за судски вештачења, а проблемот со изработка на вештачења кои Бирото не ги прави сè уште постои. Законот е рестриктивен во практиката во поглед на нотарски и извршни постапки.¹³

Механизмите за одбрана за сиромашни и задолжителна одбрана според Законот за кривичната постапка (ЗКП) не се однесуваат за застапување жртва од кривично дело во кривичната постапка. Со ваквата поставеност на одредбите на ЗБПП, произлегува дека жртва на кривично дело (на пример) телесна или тешка телесна повреда при вршење семејно насилство нема право на пристап до бесплатна правна помош за застапување во кривична постапка поради ограничувањето од член 38 од ЗБПП. Иако постои ослободување од судски и административни такси, трошоци за судска постапка, вештачење и трошоци за застапување од адвокат, за некои докази што се значајни и неопходни за иницирање на судската постапка за заштита на права од работен однос, не постои начин за ослободување од плаќање на нивните трошоци. Лице што сака да поведе судска постапка за надоместок на нематеријална штета, а нема доволно финансии да обезбеди правна помош од адвокат, нема да има можност на еднаков начин како поимотните граѓани да пристапи до суд и до

постапка за да го оствари тоа право. Тоа е поради рестриktivноста на законот, кој го ограничува пристапот до граѓанска постапка за надоместок на нематеријална штета во случаи кога нема тежок инвалидитет или смрт.¹⁴

Во секој случај, во 2020 година, 100 правни совети беа дадени во рамките на проектот „Унапредување на услугите на про боно правна помош во Република Македонија“, спроведен од МЗМП, а финансиски поддржан од Фондацијата „Отворено општество – Македонија“.¹⁵ Доколку се анализираат дадените правни совети, може да се забележи дека позастапени биле жените (вкупно 55), на кои им била потребна правна помош за разлика од мажите (вкупно 45 лица).

ПРЕГЛЕД НА ПРАВНИ ПРАШАЊА ЗА КОИ СЕ ОБРАТИЛЕ ЛИЦАТА ЗА ПРАВНА ПОМОШ

Од понудените прегледи може да се забележи дека во периодот на настапување на вонредната состојба, како и за времетраење на кризата предизвикана од ковид-19 до денес, потребата од правна помош е зголемена за решавање правни прашања од областа на заштита и превенција од семејно насилство и родово базирано насилство, прашања од областа на заштита на деца и правда

¹³ Ibid., страница 55 и 56

¹⁴ Ibid., страница 59

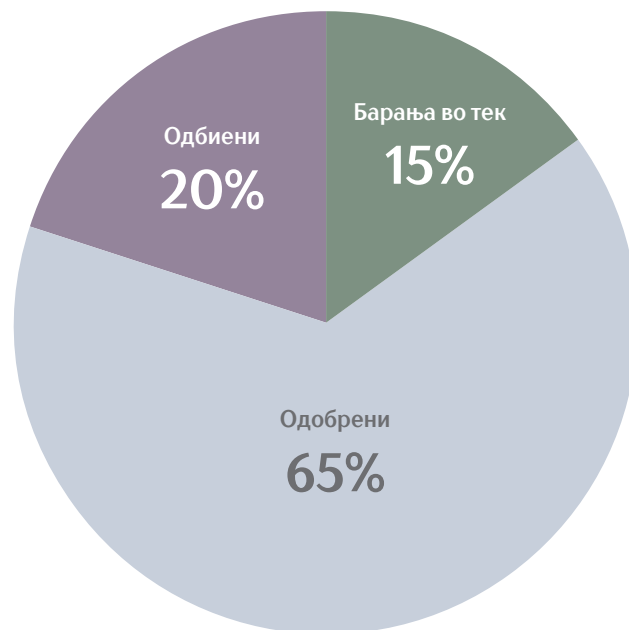
¹⁵ На ниво на цело МЗМП, а во рамките на програмата на МЗМП за правна помош, во 2020 година, заклучно со 31 декември, биле дадени вкупно 455 правни совети.

за децата, имотно-правни прашања и прашања од социјалната заштита.

Дополнително, во целиот период, МЗМП се стремеше кон олеснување на пристапот до правда преку исполнување на својата функција да претставува „филтер“ за решавање на правните проблеми на населението, без да ги упатува на водење скапи судски постапки.¹⁶ Поради тоа, во 2020 година (заклучно со 31 декември 2020 година) од мноштвото странки што се обратиле во канцеларијата на МЗМП, беа внимателно разгледани и селектирани 20 предмети за кои беа поднесени вкупно 20 барања за бесплатна правна помош.

Од вкупно поднесените 20 барања, 3 се сè уште во постапка за одлучување пред надлежните подрачни одделенија на Министерството за правда (или 15%), 13 се одобрени (или 65%) и 4 одбиени (или 20%).

СТАТУС НА ПОДНЕСЕНИ БАРАЊА ЗА БПП

Табела бр. 1: Преглед на поднесени барања за бесплатна правна помош

Статус на поднесено барање	Број на барања	Правно прашање за кое е потребна секундарна правна помош	
Одобрени	3	Статусни прашања (развод на брак)	
	3	Статусни прашања – развод на брак	
	1	Развод на брак поради семејно насилство	
	3	Привремени мерки за заштита од семејно насилство	
	4	Заштита на деца	2 за определување старателство над деца
			1 за одобрување вештачење (ДНК-анализа) за оспорување и утврдување татковство
			1 за издршка на дете
	1	Молчење на администрација во управна постапка	
	1	Заштита на права од работен однос	
	Одбиени	1	Имотно-правно прашање
1		Застапување на жртва на семејно насилство во кривична постапка	
1		Статусно прашање (развод на брак)	
1		Управна постапка за социјална пензија	

¹⁶ Страница 58 од Годишниот извештај за ефикасноста на правната заштита на човековите права на МЗМП

МЗМП, како продолжување на своите активности, во 2020 одржа и 5 едукативни сесии за правно описменување на заинтересирано население, со присуство од 84 лица (32 мажи, 52 жени). Темите што беа опфатени и кои беа особено актуелни во период на ковид-19 се однесуваа на родово базирани и семејно насилство, бесплатна правна помош, социјална заштита, работни односи и спорови, дискриминација и права на лица со попреченост.

Најголем интерес беше покажан за едукативни сесии на тема родово базирано и семејно насилство (вкупно одржани 2 сесии), кои беа посетени од претставници на подрачни одделенија (ПО) на Министерство за правда и центри за социјална работа. Забележани се неколку практики на постапувања во поглед на оваа зачестена појава во текот на 2020 година:

- ▲ Најтешко за докажување е психичко насилство, за разлика од другите форми на насилство што се полесни за докажување во текот на постапките.
- ▲ Постои напредок во ЗБПП во однос на заштитата на жртвата на семејно насилство без утврдување на финансиската состојба кога се одобрува секундарна правна помош под услов да се приложи потврда од ЦСР дека е жртва на семејно насилство. Меѓутоа ова се однесува исклучиво на жртвите што се охрабриле да побараат помош од центарот за социјална работа. Спротивно на ова, жртви што не се обратиле во центарот за социјална работа, кои не го пријавиле настанот во полиција и кои не поседуваат други докази (освен во екстремни случаи – медицинска документација) не можат да добијат БПП.
- ▲ Во случај на нарушени семејни односи и семејно насилство, кога жртвата го напушта домаќинството, примањата од социјална заштита остануваат на име на носителот на правото. Проблемот што се јавува е ако жртвата не е носител на правото од социјална заштита, а го напушта домот, а дополнително останува и без приходи. Доколку се обрати во надлежниот центар за социјална работа да добие гарантирана минимална помош (ГМП) како минимална парична помош додека не се реши нејзиното статусно прашање – ќе биде одбиена од страна на центарот бидејќи практиката на постапување е во прилог на барањето за ГМП да достави и пресуда за развод на бракот. Промена на адреса на живеење или

пријава на престојувалиште поради семејно насилство не влијаат за поинакво постапување на центарот за социјална работа. Во секој случај, ЦСР помага исклучиво со еднократна парична помош, која може да биде и многу мала и незначайна за финасиска поткрепа на жртвата.

- ▲ Во постапката за заштита од семејно насилство со изрекување привремени мерки, а во случај на поднесено барање БПП, во Министерството за правда преовладува ставот дека првично жртвите се обраќаат до МВР и ЦСР пред да дојдат во ПО на МП. Оттука и поголемата обврска на ЦСР согласно Законот за семејство по службена должност да отпочнат вонпроцесна постапка за изрекување привремена мерка. Ваквиот став е проблематичен, првенствено поради фактот што постои посебен закон, а тоа е Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство. Според член 36 од овој закон, на странката ѝ се остава правото на избор за поведување на оваа постапка – или непосредно или преку ЦСР. Уште повеќе, според член 21 од Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство (позната како Истанбулска конвенција) ѝ се дава можност на жртвата индивидуално да покренува постапка за правни лекови и средства. Оваа можност е издигната на уште поголемо ниво кога оваа одредба ги обврзува државите потписнички на конвенцијата да ја дадат потребната сензитивна и стручна помош кога жртвите се одлучиле да го користат овој механизам.
- ▲ Основен проблем е згрижување на жртвата. Нема доволно шелтер-центри, а и сместувањето е од привремен карактер. Жртвите се станбено необезбедени и затоа не секогаш го пријавуваат насилството.

Друг е проблемот кога жртвата ќе пријави семејно насилство во полиција, потребно е подолго време за да им стигне известување од полиција дека е сторено насилството. Од ЦСР немаат увид и не знаат што понатака се случува со жртвата во кривична постапка. Ова не е изолиран случај, туку постојат информации и сознанија дека истото се случува и во други региони од државата. Не постои единствен или заеднички систем во кој би се проверувале податоците и настаните и текот на постапките по матичен број на жртвата.

▲ Правна помош за жртви на кривични дела во кривична постапка преку механизмот за ЗПП не е јасно и недвосмислено уредена¹⁷

Според член 38 од ЗПП е предвидено дека дека одбрана и застапување во кривична постапка се обезбедуваат согласно Законот за кривичната постапка. Според член 49 од ЗПП останува во важност член 8 од стариот закон со кој е предвидена заштита на жртви на казниви дела и заштита на жртви од трговија со луѓе.

Дилемата што се наметнува е во практичното применување на законот – дали застапувањето жртви во кривична постапка е исклучено или дозволено според ЗПП. На овој начин и пристапот до правда и правична судска постапка за слабоимотни жртви на кривични дела се доведува до прашање со оглед на ограничувачките механизми што стојат на располагање во ЗКП за жртвите.

Во ЗКП, во неговите членови 74 и 75, е предвиден механизам за олеснување пристап до правда за одбрана на обвинет или осомничен преку задолжителна одбрана, одбрана по службена должност и одбрана на сиромашни лица.

Жртвите имаат многу ограничена можност за правна помош и тоа во поглед на член 53 став 3 во корелација со член 55 став 1 точка 1 од ЗКП. Според оваа одредба, жртвата има право на советник на товар на буџетските средства, односно бесплатен разговор со советник или полномошник пред давањето исказ (доколку во постапката учествува како оштетен), односно изјава или поднесување имотноправно барање, ако има тешки психофизички оштетувања или потешки последици од кривичното дело, но само ако е жртва на кривично дело за кое е пропишана казна затвор од најмалку 4 години. Ваквата формулација не го покриво целосното застапување од страна на полномошникот за време на кривичната постапка, туку е сведено на советување единствено за време на давање прв исказ.

Преку пример, тоа би изгледало вака: силувана жена жртва, за да добие бесплатен советник на товар на буџетски средства, би требало силување-

то да го претрпела исклучиво од страна на повеќе лица или на особено суров и понижувачки начин или од омраза или силувањето да е придружено со тешка телесна повреда или смрт или други тешки последици, бидејќи само за овој квалификаторен облик е пропишана казна затвор од најмалку 4 години. Силувана жртва по друг квалификаторен облик, на пример, доколку е присилена на обљуба со закана дека за неа ќе бидат објавени фотографии со инкриминирачка содржина, само бидејќи минимумот на казната затвор е од 6 месеци до 5 години, нема да има право на бесплатен советник по основа на член 53 од ЗКП. Ова се меѓу најчестите примери во пракса.¹⁸

Интенцијата на одредбата од член 49 од ЗПП, со која останува во важност член 8 од стариот закон, е повеќе од јасна: да овозможи пристап до постапка, правна помош и пристап до правда за жртвите на кривични дела и жртвите на трговија со луѓе. Но користената терминологија со формулација „заштита...“ наметнува дилеми и тешкотии во пракса, а почесто и различна примена во поглед на одобрувањето или одбивањето на правото на секундарна правна помош. Оттука, доколку не се надмине оваа состојба, ризикот е со различна пракса и примена на законот сериозно да се влијае на принципот на владеење на правото и правната сигурност.¹⁹

3. Социјална заштита

▲ Практични проблеми на социјалната категорија граѓани кога со своите роднини треба да се тужат за издршка само за да остварат право од социјална заштита²⁰

Во низата правни прашања што стигнаа до МЗМП беше и овој практичен проблем, кој се провлекува од 2019 година, а особено зеде замав и во текот на 2020 година.

Евидентираниот проблем настанува кога постојат нови баратели на правото на гарантирана минимална помош како парично право од социјална заштита или кога постои корисник на некои од правата од социјална заштита кои можат да се преобразат во ова конкретно право. Во овој случај постои

¹⁷ Истакнато како проблем во рамките на Отворено владино партнерство во областа на Пристап до правда - https://ovp.gov.mk/twg_document/%d0%b8%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b8%d1%84%d0%b8%d0%ba%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b8-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d0%b8-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%bf-%d0%b4%d0%be-%d0%bf/

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

потреба од докажување дека барателот не може да обезбеди издршка за себе по ниту една основа. Постапувањето на центрите за социјална работа е воедначено во оваа насока според толкувањата и примената на Законот за семејството и Законот за социјалната заштита. Тоа значи дека е потребно барателот да поднесе тужба против член на своето семејство или домаќинство за издршка.²¹

Проблемот уште повеќе се комплицира кога е потребно на социјално ранлива странка да ѝ се објасни дека тоа подразбира поведување судска постапка. За овие категории лица, судската постапка е непознат и доста скап процес, а особено влијае на нарушување на роднинските кривки односи кои имаат обврска за меѓусебно издржување.

Центрите за социјална работа имаат можност според Закон за социјалната заштита да ја поведуваат оваа постапка во име и за сметка на барателот доколку е старо, немоќно, неспособно, инвалидно лице и дете, но во пракса ова речиси и да не се користи. Од друга страна, иако понекогаш во постапките пред центрите за социјална работа се побаруваат податоци за блиски сродници на барателот, речиси никогаш не се прават конкретни проценки дали роднината со обврска за издржување би имал доволен приход во текот на годината за да одвои за издршка за барателот, а тоа да не влијае на неговата лична или семејна издршка.

Оттука, не постои механизам што центрите за социјална работа би можеле да го користат за да утврдат по службена должност и на едноставен начин дали по основа на законска издршка корисниците/потенцијалните корисници може да обезбедат издржување за себе. Доколку постои ваков механизам, би се влијаело за заштита на граѓаните од водење непотребни судски постапки што свесно би ги изгубиле бидејќи навистина не би обезбедиле издршка по оваа основа од своите роднини, а, од друга страна, управната постапка би се спровела според принципите и начелата на општата управна постапка.

- ▲ **Кога социјално ранлив граѓанин примател на ГМП ќе прими донација од граѓани за помош на неговата ранлива состојба, тоа се смета како остварен приход и влијае на понатамошно користење на правото**

Право на гарантирана минимална помош има домаќинство што е материјално необезбедено и нема во сопственост имот и имотни права од кои може да се издржува.

За материјално необезбедено се смета домаќинство чија вкупна просечна висина на сите приходи на сите членови на домаќинството по сите основи во последните три месеци пред поднесување на барањето за остварување на правото и во текот на користењето на правото е пониска од висината на утврдената гарантирана минимална помош, согласно овој закон.

Во Правилникот за начинот на остварување на правото на гарантирана минимална помош, утврдување на состојбата на приходите, имотот и имотните права на домаќинството, определувањето на носителот на правото, образецот на барањето и потребната документација е наведено точно кои приходи се сметаат, а кои не се сметаат како приходи при остварувањето и користењето гарантирана минимална помош.

Имено, во правилникот, став 1, точка 16 од член 4, е наведено дека при остварување и користење на правото на гарантирана минимална помош, како приход, меѓу другото, нема да се сметаат донациите дадени согласно Законот за донациите.

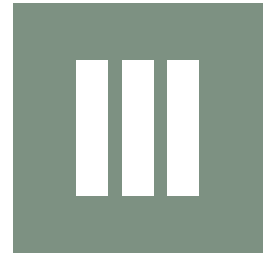
Иако е предвидено дека донациите врз основа на Законот за донациите не се сметаат како приход при утврдување на висината на вкупните приходи на барателот на ГМП, законот, иако предвиден, не постои за физички лица во правото на РСМ. Единствено постои Законот за донациите и за спонзорствата во јавните дејности, каде што е наведено дека примател на донација може да биде домашно правно лице и тој не е и не може да биде применлив за донации на физички лица. Пропустот е во самиот правилник, каде што се повикува на закон што не е применлив за физички лица.

Дополнително, настанува проблем доколку донациите се примаат од различни физички лица директно на лична трансакциска сметка на барателот/корисникот на ГМП. Во тој случај, центарот за социјална работа тоа го зема како приход при утврдување на материјалната и финансиската состојба на барателот/корисникот на ГМП, а останува на барателот/корисникот на ГМП да докажува дека станува збор за донација.

²¹ <https://www.facebook.com/vidivakamedia/videos/2851525521793790/>

АДВОКАТИТЕ И БЕСПЛАТНАТА ПРАВНА ПОМОШ

Во овој дел се дадени групирани забелешки кои произлегоа од структурирана фокус-групи со адвокати со или без овластување за бесплатна правна помош. Овој дел дава увид во ставовите и мислењата на адвокатите во однос на правната помош која се давала во 2020 година во услови кои ги наметна вирусот КОВИД-19.

▲ Ограничено право за избор на адвокат кој се назначува во согласност со [Правилникот за начинот на назначување адвокати](#)

Назначувањето на адвокатот се врши по азбучен ред од листата на адвокати кој по редослед се наоѓа по адвокатот кој претходно е назначен за адвокат во постапката за одобрување на барањето за секундарна правна помош. Правилникот пропишува исклучок од ова правило само доколку на барателот му е одобрена секундарна правна помош во постапка која е веќе започната пред надлежен суд или орган и има ополномоштен адвокат кој е запишан во Регистар на адвокати. Тогаш се назначува адвокатот кој ги преземал овие дејствија во судската постапка или во постапката пред друг орган.

Адвокатите сметаат дека ваквата регулација е неправилна од неколку аспекти. Прво, со оглед на односот помеѓу странка и адвокат е доверлив и ако отпочнал постапка со еден адвокат нема доверба во друг повторно пред друг адвокат од почеток да го расправа проблемот. Второ, не постои воедначеност на постапувањето во вакви ситуации, бидејќи без разлика на преземни претходни дејствија за истиот проблем пред донесување потврда за одобрена секундарна правна помош, сепак се назначува адвокат кој е следен на листата. Трето, поведување на некои судски постапки бара плаќање на судски такси (на при-

мер, постапка за развод на брак)²². Во секој случај, и да се поднесе барање за секундарна правна помош до подрачно одделение може да се случи судот да закаже рочиште по тужбата, предметот да се заврши како спогодбен предлог за развод на брак, па повторно адвокатот да не биде исплатен ни преку механизмот за БПП. Тоа значи дека одредбата од правилникот за назначување адвокат по исклучок не секогаш може да ја најде својата примена во праксата од аспект на пристапот до правда.

▲ Зголемен е бројот на лица кои имаат потреба од правна помош во услови на пандемија

Зголемен број на постапки за семејно насилство, разводи, работни спорови и односи. Најчесто луѓето се обраќаат писмено или телефонски за да се одбегне физички контакт. Но проблемот кој се јавува е кај оние лица кои не можат или не знаат да го објаснат својот проблем а не поседуваат можност да ги испратат документите за разгледување на емаил или на други начини.

▲ Нефункционалноста на државните органи и судство во услови кои ги наметна КОВИД-19 вирусот

Случајот е забележан во Пелагониски регион, но не е изолиран случај кој се случува само тука. Од почеток на септември е поднесено барање за утврдување начин на гледање на едниот родител со децата до надлежен ЦСР. До ден денеска виду-

²² Забележан е случај во североисточен регион каде, за да биде адвокатот назначен во постапка за развод на брак според споменатиот правилник, поднел тужба за развод на брак со барање за солобидување од судски такси и трошоци. Судот го одбил барањето за ослободување од плаќање судски такси за поднесување на тужба и трошоци на постапката само поради фактот што не е било одобрено барање за БПП. Поднесена е жалба и Апелација ја уважи жалбата со образложение дека странката имача поднесено барање за БПП а тоа што Министерството не одговорило по поднесеното барање не е причина таа да биде одбиена од ослободување од судски такси.

вањето на родителот со детето не е регулирано. Причините и образложенијата за ваквото споропостапување односно непостапување биле дека имаат доста позитивни колеги вработени и немало кој да решава по предметите. Самата пандемија најмногу последици наметна кон децата.

Во принцип, пречки се забележани кај сите институции. Нивните врати се заклучени, не работат о прием на странки, потешкотии постојат и кај поднесоците за нивно доставување и неможност обезбедување приемен штембил бидејќи во определен ден на еден шалтер поднесоците се оставаат, а друг ден се подигаат.

Во класични административни постапки, правната помош од адвокат најчесто не стигнува до судски постапки. Но во секој случај адвокатите се сведоци на голем број пропусти кои институциите ги прават, особено за време на постоење на вирусот за што и како еден механизам беше најавена дигитализација на администрација. Ова во пракса најчесто не функционира бидејќи и покрај овој механизам, сепак се уште се забележувани редици од луѓе кои чекаат пред вратите на определена институција. Од друга страна, забележано е и нефункционирање на механизмот за прибирање документи по службена должност или од регистрите кои ги води институцијата пред која се води конкретната управна постапка. Крајно, меѓуинституционалната соработка во услови на КОВИД-19 преживеа особено предизвици и потешкотии. Истото впрочем имаше и најголеми последици по слабоимотното население и нивното директно впуштање и изложување на ризик од инфекција со вирусот.

Проблеми се забележани и во судовите, каде постои голем број заразен персонал, и работниот капацитет е без разлика на се намален. Предметите се одлагале на неопределено време, се одолговлекуваат постапките а тоа е на штета на странките. Многу странки поради состојбата со КОВИД-19 не можат да ги остварат своите права, или ги остваруваат многу бавно.

- ▲ **Не секое подрачно одделение има вработено овластено лице правник кое ќе ја дава примарната правна помош и кое ќе одлучува по поднесеното барање.**

Ова подразбира препраќање на странката во најблиското подрачно одделение што има вработено овластено службено лице.

- ▲ **Давање бесплатни адвокатски услуги надвор од системот за бесплатна правна помош е редовен процес во добар дел од времето на адвокатите.**

Доколку во просек во текот на месецот адвокатот што дава вакви правни услуги за слабоимотно и ранливо население има по 8 до 10 странки, за секоја од тие странки одвојува приближно по 1 час. Но секоја странка обично ѝ се враќа и втор пат за дополнителни правни услуги. Тоа значи дека за 10 месеци адвокатите издвојуваат по 200 часа за неплатени про боно услуги за странките, што претставуваат 25 работни дена или приближно 10% од вкупниот број работни дена во текот на годината.

Иако постои обврска за евидентирање на предметите за кои се даваат адвокатски услуги во рамките на системот за бесплатна правна помош, секоја друга правна помош што е дадена надвор од рамките на системот не е регулирана. Најпрво, постојат тешкотии при проценка дали една странка има или нема средства да ги плати адвокатските услуги, па по таа основа да ѝ се дадат бесплатно. Второ, водење евиденција за дадени про боно услуги или услуги на бесплатна правна помош надвор од рамките на државниот систем за БПП е нешто што бараод адвокатите дополнително време, поради што најчесто и не ја водат таа евиденција.

- ▲ **Проблеми во предмети поврзани со семејно насилство**

Во еден случај е одобрена секундарна правна помош во предмет каде што судот изрекол заштитна мерка задолжително лекување. Во конкретниот случај, бидејќи не постои трајно одвојување на жртвата/барателка на БПП и насилникот и практично сè уште се водат како членови на исто домаќинство, било потребно жртвата да ги враќа средствата во буџетот на Министерството.

Паралелно се забележува пракса да сè почесто се одбиваат барањата за секундарна правна помош за поведување судска постапка за изрекување времени мерки за заштита од семејно насилство, со образложение дека според Законот за семејството, постои механизам ценатрот за социјални работи по службена должност да поведе таква постапка, без да се зема предвид Законот за превенција, спречување и заштита од

семејно насилство според кој, согласно член 36, на странката ѝ се остава правото на избор за поведување на оваа постапка – или непосредно или преку ЦСР. Странките, бидејќи имаат поголеми проблеми за решавање што ги довеле во позиција на жртва, најчесто се откажуваат од правото да поднесат приговор.

▲ **Доставувањето списи до Министерството за правда го повредува односот на доверливост меѓу адвокатот и странката**

Обврската за доставување списи за текот на правосилно завршениот предмет произлегува од член 33 од Законот за бесплатната правна помош. Во став 5 од овој член е уредена можноста на Министерството да бара дополнителни податоци со цел да го провери трошковникот со кој адвокатот бара исплата на направените трошоци. Како што е посочено, оваа одредба конкретно не посочува кои списи како дополнителни податоци може да ги побара Министерството. Праксата на адвокатите говори дека од нив се побарува фотокопија од сите преземени дејства: поднесена тужба, поднесоци, записници, пресуди, поднесени редовни или вонредни лекови и сл. Дилемата дали ова би претставувало непочитување на правото на доверливост на постапката, како и евентуална злоупотреба на личните податоци на другите учесници во постапката, останува да се разгледува.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- ▲ Коцевски Г., Зефик П., Црвенковска С., [Извештај за можностите и перспективите на про боно правната помош во Република Македонија](#), Македонско здружение на млади правници, 2018 година
- ▲ МЗМП, [Систематизиран преглед, Уредби со законска сила донесени од Владата на Република Северна Македонија за време на вонредна состојба](#), 2020 година
- ▲ [Извештајот на ЕУ за напредокот на РСМ за 2020 година](#)
- ▲ Државен инспекторат за труд:
- ▲ [Шестмесечни извештаи – Државен инспекторат за труд \(dit.gov.mk\)](#)
- ▲ [Аљајдин Хавзиу, Трудов инспекторат: Сите фирми постапија по решенијата на инспекторите – Државен инспекторат за труд \(dit.gov.mk\)](#)
- ▲ Нова Македонија – [Пандемијата влијае и на зголемување на агресивноста во домовите – Нова Македонија \(novamakedonija.com.mk\)](#)
- ▲ Плусинфо.мк – [Зголемен бројот на барања за бесплатна правна помош – plusinfo.mk](#)
- ▲ МИА.МК – [За шест месеци доставени 120 барања за бесплатна правна помош до Министерството за правда – МИА \(mia.mk\)](#)
- ▲ МЗМП, [Годишен извештај за ефикасноста на правната заштита на човековите права во Република Северна Македонија – 2020 година](#)
- ▲ Отворено владино партнерство Северна Македонија, [Идентификувани проблеми \(Пристап до правда\)](#)
- ▲ ВидиВака, декември 2020 година, Видео: [Преку тужби до социјална помош](#)

- ▲ Закон за бесплатна правна помош, „Службен весник на РСМ“ бр. 101/2019 од 22.5.19
- ▲ [Правилникот за начинот на назначување адвокати](#), „Службен весник на РСМ“ бр. 199/2019 од 30.09.2019
- ▲ Закон за општа управна постапка, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 124/2015
- ▲ Закон за семејство, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 80/1992, 9/1996, 38/2004, 33/2006, 84/2008, 67/2010, 156/2010, 39/2012, 44/2012, 38/2014, 115/2014, 104/2015 и 150/2015)
- ▲ Закон за социјална заштита, „Службен весник на РСМ“ број: 104/2019 од 23.5.19
- ▲ Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 138/2014, 33/2015 и 150/2015
- ▲ Конвенција на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство, неформален превод на македонски јазик достапен на <https://rm.coe.int/168046253a>
- ▲ Закон за кривична постапка, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016 и 198/2018
- ▲ Кривичен законик, Консолидиран текст, Извор akademika.com.mk, „Службен весник на РМ и РСМ“ од бр. 37/1996 до број 248/2018
- ▲ Закон за донации и за спонзорства во јавните дејности, „Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/2006; 86/2008; 51/2011; 28/2014 и 153/2015

АНЕКС

1

Концепт за спроведување фокус-група со адвокати што давале различни форми и услуги на правна помош во услови на ковид-19

Спроведувањето на фокус-групата се заснова на три главни цели: 1) Да се идентификува дали адвокатите имаат обезбедувано различни форми на правна помош за сиромашни лица во услови на ковид-19? 2) Да се идентификуваат ставовите и перцепциите на адвокатите во однос на правните услуги и помош што им ги давале на сиромашните и слабоимотни граѓани во услови на ковид-19. 3) Да се идентификува дали постојат законски пречки што го отежнуваат пристапот до различни форми на правна помош за слабоимотни и сиромашни граѓани во услови на ковид-19?

За да се постигне целта на фокус-групата, потребно е дискусијата да се води според следните прашања, а се однесуваат на сите можни области во кои адвокатите би можеле претежно да работат (на пример: кривичноправна област, или граѓанско-правна област, или деловно-правна област и правен консалтинг или во сите наведени)

1. Проценка за тоа колку сиромашни или слабоимотни лица во текот на 2020 година се обратиле до адвокатите за различни форми и услуги на правна помош кои не би можеле да ги платат? Дали тоа биле нивни познајници, пријатели, роднини и сл? На колку лица адвокатите им обезбедиле вакви услуги и колку работни часа (генерално) одвоиле за обезбедување на правната помош на конкретните лица? Проценка за тоа колку од овие лица биле погодени од проблемите и предизвиците што ги наметна ковид-19?
2. Идентификување на правните области за кои најчесто била барана бесплатна правна помош од адвокатите во 2020?
3. Проблеми со кои адвокатите се соочиле во постапките, а кои се наметнати и поврзани со ограничувањата на мерките и препораките за заштита и спречување ковид-19? Како тоа влијаело на правата и интересите на странките?
4. Идентификување на правните услуги што адвокатите ги обезбедиле според најзастапеност во услови на ковид-19?
5. Кои се проблемите и предизвиците со кои адвокатите се соочиле при давање различни услуги на правна помош или БПП во услови на ковид-19? Каков е односот со институциите и другите даватели на правни услуги како што се здруженија или правните клиници?
6. Дали, според мислење на адвокатите, граѓаните се доволно информирани дека одредени адвокати би понудиле бесплатна правна помош? Ако адвокатите сметаат дека граѓаните не се доволно информирани, кои се причините и како да се надминат? Ако адвокатите сметаат дека граѓаните се информирани, но имаат пречки при остварување бесплатна правна помош, кои се причините за тоа? Во колку случаи за БПП адвокатите биле назначени во 2020 година според новиот ЗБПП и кои биле предизвиците во овие предмети во услови на вирусот?
7. Дали во адвокатските канцеларии на присутните се воспоставени политика и правила за обезбедување бесплатна правна помош (во смисла на пишани правила, неформални правила и сл)? Дали адвокатите водат посебна евиденција на дадената правна помош на слабоимотно население? Дали адвокатите имаат воспоставено систем на проверка со кој ќе можат да утврдат дали лицата ги исполнуваат условите за обезбедување ваква правна помош?

